

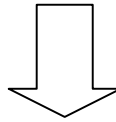
**ACTIVITATS, JOCS I
ESTRATÈGIES PER
FOMENTAR LA LECTURA
A L'AULA**

JOSEP ANTONI FLUIXÀ

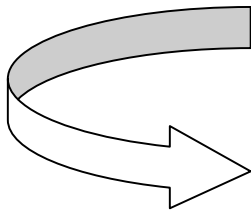
**DIRECTOR DE LA
FUNDACIÓ BROMERA PER AL FOMENT DE LA LECTURA**

COM MOTIVAR I EDUCAR EN EL PLAER DE LA LECTURA?

Aquesta és, entre altres, una de les qüestions principals que, en l'actualitat, es plantegen les persones vinculades, més o menys professionalment, a l'educació i al món de la cultura.

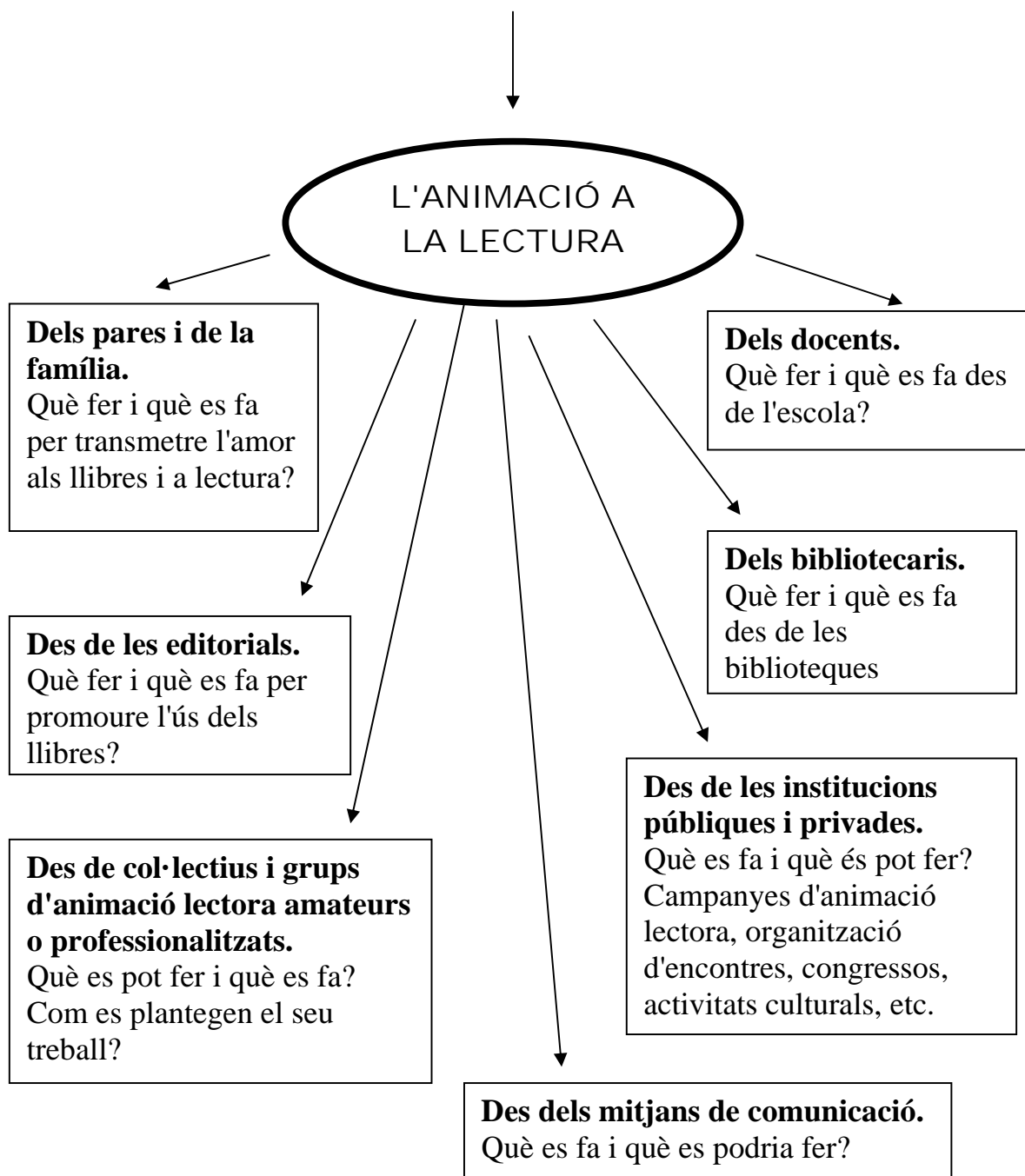
La solució no és fàcil

PERQUÈ

- Les perspectives i les intencions amb què s'aborda el tema són diverses.
- No hi ha una definició clara del concepte d'animació a la lectura, com tampoc no n'hi ha una única definició.
- Segons el concepte de què es parteix, les estratègies d'actuació són també diferents.
- Per a realitzar una acció educativa d'acostament a la lectura és necessari partir d'unes necessitats prèvies que no sempre existeixen.

PERSPECTIVES DES DE LES QUALS S'ABORDA

EL RUMOR DE LA LECTURA: UNA REFLEXIÓN PRÁCTICA

Conseguir ciudadanos lectores debe ser uno de los objetivos primordiales, no ya de un departamento o de una asignatura, sino **de cualquier centro**, de todo centro educativo; para los alumnos este hábito representará uno de los aprendizajes de mayor trascendencia y proyección futura; **el desarrollo de esa habilidad no tiene parangón con ninguna otra** que desde el centro docente se les pueda transmitir. A medio y largo plazo, el hábito lector modelará el talante cívico y cultural de su persona.

Es un hecho generalmente aceptado que los niños no vienen a este mundo con un libro bajo el brazo. Pero tan cierto es que los niños no nacen lectores como que ninguno nace no lector. **La adquisición del hábito de la lectura no responde a una evolución natural**, sino que pertenece al ámbito de lo cultural y se inscribe en el proceso más general del acceso al lenguaje; para lo cual se **requiere un medio social, escolar y familiar que estimule y oriente ese proceso**.

Los niños, en un primer momento, ni siquiera poseen la capacidad de descifrar el código escrito, por lo que **dependen del adulto** que les cuenta un cuento o les lee un libro. Y, a medida que van accediendo a la lectura funcional, necesitan que se les proporcione obras adecuadas a su capacidad de comprensión textual y a sus intereses personales. **De ahí la importancia que en la formación del hábito lector adquiere la figura del mediador**, aquel adulto que hace de puente entre el libro y el niño y que estimula y orienta el hábito lector. **Entre las funciones de mediación están las de seleccionar los libros que se ponen a su disposición, acompañarle en sus visitas a la biblioteca y a la librería, y, en general, todo el repertorio de actuaciones con las que intentamos desarrollar la afición a leer**.

Equipo Peonza
El rumor de la lectura.
Editorial Anaya. Col. "La sombra de la palabra"
Madrid, 2001.

LECTURA, LECTURA, LECTURA

Estoy convencido que el énfasis en la lectura puede ser uno de los instrumentos más poderosos para mejorar las capacidades de nuestros alumnos y, al mismo tiempo, para renovar los métodos de enseñanza de los profesores y para incrementar el interés de los estudiantes.

La **propuesta** que formulo es **establecer una hora de lectura diaria incorporada en las diferentes áreas o materias del currículo**. No se trata sólo, por tanto, de que los alumnos lean literatura durante el tiempo escolar, lo que ya sería un logro importante. **Supone que la mayoría de las materias curriculares disponga de una hora más que se dedique a la lectura de textos relacionados con sus objetivos y contenidos específicos: textos geográficos, históricos, medioambientales, de animales, artísticos, científicos... Deberían ser lecturas planificadas** cuando se diseña la asignatura correspondiente, y relacionadas con los objetivos de aprendizaje que en ella se establecen. La necesidad de que un **25% del horario semanal** en algunas materias se dedique a la lectura va a exigir un cambio importante en la forma de enseñar de los profesores y aprender de los alumnos. **Será preciso seleccionar las lecturas, establecer itinerarios lectores para todos los alumnos, relacionar lo que se lee con el resto de las actividades lectivas, solicitar que haya libros suficientes y organizarlos en la biblioteca del centro, del aula o del departamento correspondiente**. La hora de lectura diaria será, creo, beneficiosa para los alumnos, quienes se sentirán más interesados por la materia concreta. Pero será también un estímulo para **los profesores**, que **deberán incluir la lectura de textos en su programación** y constatarán, espero, una mayor motivación de sus alumnos.

El problema, una vez que se acepte que una hora de lectura así organizada es positiva para los alumnos y para sus profesores, **es cómo llevarlo a la práctica**. En la educación primaria no debe suponer un serio problema. En secundaria, las propuestas que el Ministerio ha presentado para debate facilitarían la incorporación de la hora diaria de lectura sin graves dificultades. En los cursos primero y segundo, la reducción de materias y la concentración de su horario en uno de los cursos permitiría que aquellas con cuatro horas semanales pudieran dedicar una hora a la lectura. En los cursos tercero y cuarto, la reducción de las materias obligatorias y la ampliación de las optativas permitirían reforzar el horario de varias de ellas, lo que facilitaría que una de sus horas fuera de lectura.

Álvaro Marchesi*

“El Informe Pisa: nada contribuye a mejorar lo esperado”.

Revista *Aula de Innovación Educativa*, n. 139.

Editorial Graó

Febrero de 2005.

*Catedrático de Psicología Evolutiva y de la Educación de la Universidad Complutense de Madrid.

QÜESTIONS PRÈVIES QUE CAL DEIXAR ACLARIDES

1

2

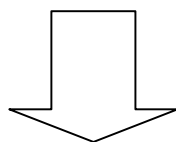
Què entenem per
animació a la lectura?

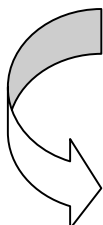
Definició / Concepte d'animació lectora

L'animació lectora serveix
realment per provocar el
plaer per la lectura?
S'obtenen amb la seua acció
els resultats esperats?

Concepte / Definició d'animació a la lectura

Amb freqüència es creu que motivar i fomentar la lectura és alguna cosa semblant a tenir una bossa plena de trucs capaç d'enlluernar l'atenció dels xiquets i de les xiquetes, ser una mena de prestidigitador en qualsevol escenari de l'aula o de la vida, aparèixer disfressat amb l'aspecte més inversemblant, portar invitats sorpresa, mostrar-se com un músic de *rock* o un actor expert, etc., i tot això amb un únic i ambiciós objectiu: aconseguir que els infants i els joves identifiquen, com una activitat divertida i plaent, l'esforç individual que tota lectura requereix.

PERÒ, L'ANIMACIÓ O EL FOMENT A LA LECTURA

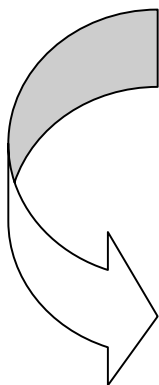
- **NECESSITA** alguna cosa més que l'acció exclusiva d'uns professionals experts en espectacles d'animació lectora.
- **NECESSITA** també alguna cosa més que campanyes institucionals i anuncis publicitaris als mitjans de comunicació.
- **NECESSITA** partir d'unes condicions prèvies sense les quals no és possible una adequada i útil acció educativa a favor de la lectura.

NECESSITATS PRÈVIES D'UNA ACCIÓ EDUCATIVA EFICAÇ A FAVOR DE LA LECTURA

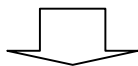
L'animació a la lectura

NECESSITA:

- Un ambient social i familiar favorable. És a dir, un ambient alfabetitzat.
- Una infraestructura de biblioteques públiques i escolars, com també de llibreries, que permeta i facilite l'accés al llibre d'una manera lliure i abundant.
- Uns mestres, uns bibliotecaris i uns professionals del món del llibre ben informats i convençuts del paper fonamental que exerceixen en la creació i consolidació dels hàbits lectors.
- Un conjunt d'actuacions, d'activitats i d'estratègies que faciliten la tasca educativa.

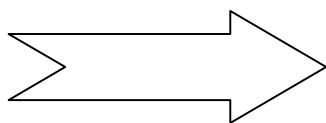

AQUESTES NECESSITATS IMPLIQUEN LA NORMALITZACIÓ DEL LLIBRE COM A OBJECTE D'ÚS QUOTIDIÀ I LA VALORACIÓ DE LA LECTURA COM UNA ACTIVITAT SOCIALMENT RESPECTADA I DESITJADA.

Per tant, cobrir aquestes necessitats no necessàriament s'ha de fer amb accions espectaculars: per animar a llegir, no és precís tenir facultats especials de teatralització.

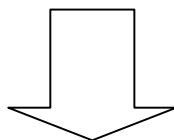
EL PROFESSORAT POT CREAR I FOMENTAR L'HÀBIT LECTOR

I PER A FER AIXÒ, HEM D'ENTENDRE
EL CONCEPTE DE L'ANIMACIÓ A LA
LECTURA COM:

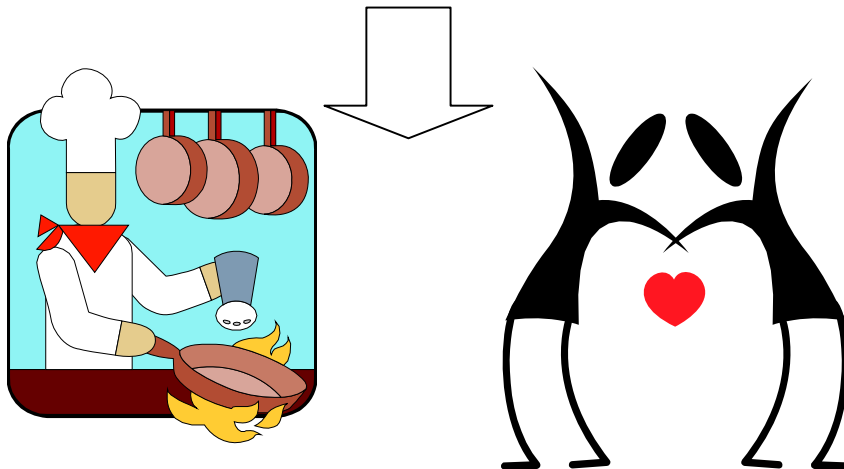
El conjunt d'activitats, jocs i estratègies educatives que faciliten, a poc a poc, el contacte dels xiquets i de les xiquetes amb els llibres i que permeten, a través del plaer de la lectura, la creació, la formació i la consolidació d'un hàbit lector permanent i necessari per a la formació integral de les persones.

LA QÜESTIÓ BÀSICA, NATURALMENT, ÉS COM
PORTAR A LA PRÀCTICA AQUESTA DEFINICIÓ.

OFERIM, PER TANT, UNA RECEPТА SENZILLA I ÚTIL

(Facilitada per Anna Ballester que la va obtenir gràcies a Paco Abril.)

BUNYOLS D'AMOR A LA LECTURA FARCITS DE POMES MÀGIQUES

INGREDIENTS

- Afectivitat abundant.
- Molts contes contats.
- Lletres de llet.
- Pacència a discreció.
- 1 quilo i escaig de pomes màgiques.

ELABORACIÓ

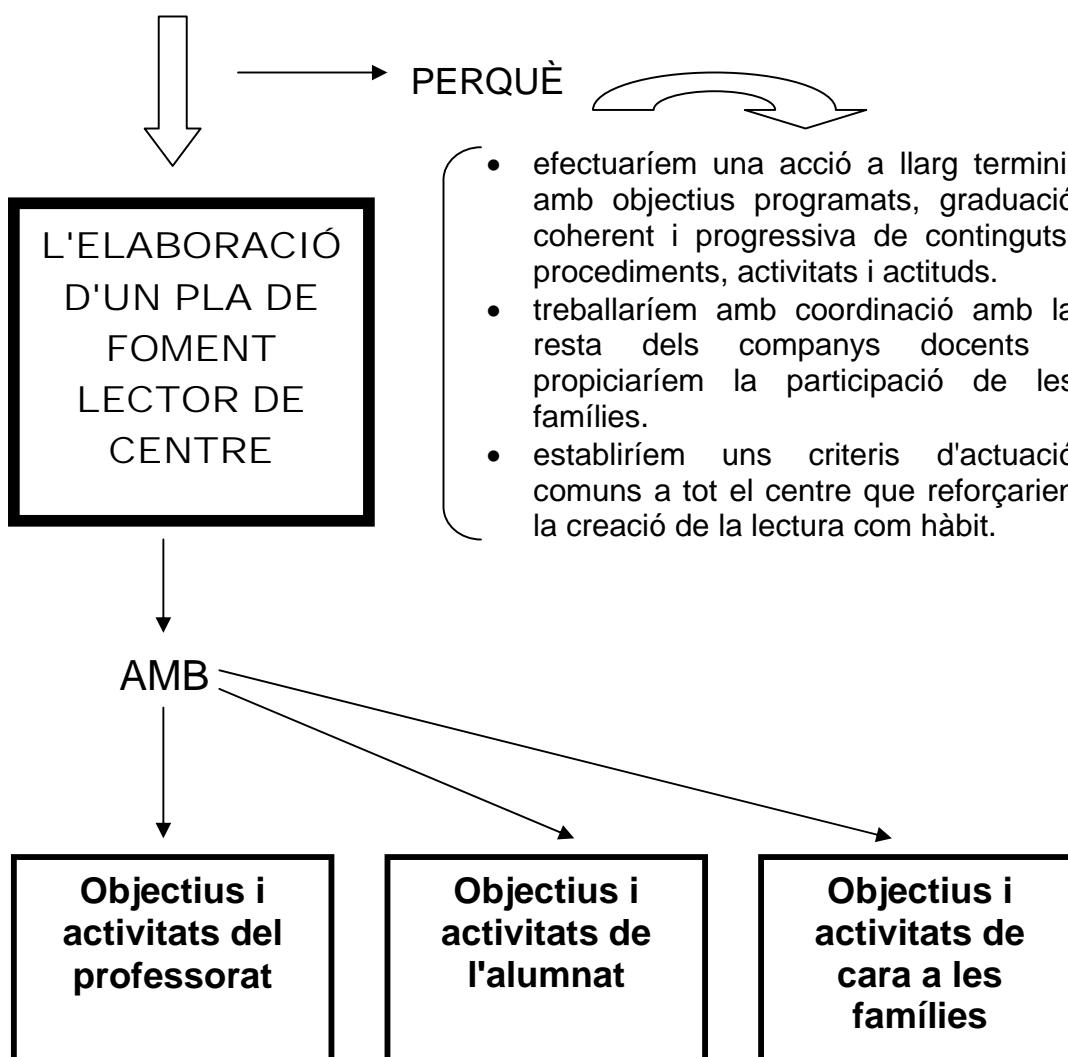
Posar, en una cassola gran, una abundant i esplèndida quantitat d'afectivitat. Una vegada daurada, afegir porcions generoses de contes contats, prèviament triturats en el morter. Després d'un temps de cocció, agregar, a poc a poc, lletres de llet de la millor qualitat. Remoure de tant en tant i adobar amb molta paciència. Finalment, farcir amb les pomes màgiques.

És molt important l'acurada presentació de cada plat.

Però, això sí, s'ha de prendre només quan es tinga gana i com millor s'aprecia el seu gust és, segons diuen algunes persones, en la copa d'un arbre.

ESTRATÈGIES D'INTERVENCIÓ PER A UNA PRÀCTICA DOCENT I ESCOLAR D'ANIMACIÓ A LA LECTURA

↓
LA MILLOR MANERA ÉS SENS DUBTE AMB:

PLA DE FOMENT LECTOR ALS CENTRES:

OBJECTIUS I ACTIVITATS QUE AFECTEN EL PROFESSORAT

Objectius:

- Participar en l'elaboració del pla de foment lector aportant idees i realitzant una avaluació del pla en finalitzar cada curs escolar.
- Informar-se sobre la lectura infantil i juvenil: tècniques per millorar-la, bibliografia, autors i autores, publicacions, tendències, etc.
- Conèixer les normes d'ús de la biblioteca del centre i la seua organització, així com l'existència d'aquella bibliografia que resulte d'interès per a l'aula.
- Col·laborar en les activitats d'animació a la lectura que s'organitzen col·lectivament al centre i específicament de cara a l'alumnat de l'aula.

Activitats:

- Constitució d'un grup o equip encarregat de la redacció del pla, tant l'inicial com el concret de cada curs escolar.
- Realització, si és necessari, de diverses sessions explicatives sobre l'organització i el funcionament de la biblioteca del centre: normes d'ús, classificació, sistema de préstecs, horaris, etc.
- Elaboració, per part del grup coordinador, d'un dossier informatiu perquè el professorat conega el material existent en la biblioteca que puga resultar d'interès per a cada aula i nivell.
- Preparació d'activitats lúdiques i divulgadores destinades a l'alumnat: celebració d'una setmana del llibre, organització de campanyes d'informació lectora i planificació d'activitats específiques destinades a cada nivell i aula.
- Celebració de sessions d'informació sobre el món del llibre (publicacions, bibliografies adequades a cada edat, institucions dedicades al llibre, etc.) i assistència a actes extraescolars que tinguen relació amb el foment de la lectura (cursos, presentacions de llibres, seminaris, grups de treball, fires de llibres, etc.).
- Elaboració de llistats de llibres per a recomanar en els diversos nivells educatius.
- Confecció d'un sistema de seguiment i avaluació del pla acceptat per tot el professorat: fitxes de lectura, notes d'observació, presentacions de llibres llegits, etc.
- Discussió en claustre de l'informe sobre l'avaluació del pla lector.

PLA DE FOMENT LECTOR ALS CENTRES:

OBJECTIUS I ACTIVITATS DE CARA A LES FAMÍLIES

Objectius:

- Informar i formar els pares i les mares de la importància de la lectura: la seua repercussió en el bon funcionament i rendiment escolar i en la formació integral de la persona.
- Orientar-los sobre les fórmules per aconseguir un ambient familiar favorable a la lectura.
- Proposar i facilitar la participació i col·laboració de les famílies en les activitats de foment lector que s'hi programen.

Activitats:

- Realització de fulls informatius per als pares i les mares amb la doble intenció d'informar-los sobre la importància de la lectura i orientar-los i conscienciar-los sobre la formació d'un ambient familiar favorable a la lectura.
- Invitació a les mares i als pares a participar en les activitats i les campanyes d'animació lectora que organitza el centre.
- Realització de xarrades i taules redones que servisquen per a la seua formació com a pares en relació a la potenciació de la lectura en els seus fills.
- Ampliació de l'ús de la biblioteca del centre i del seu servei de préstecs als pares i a les mares.

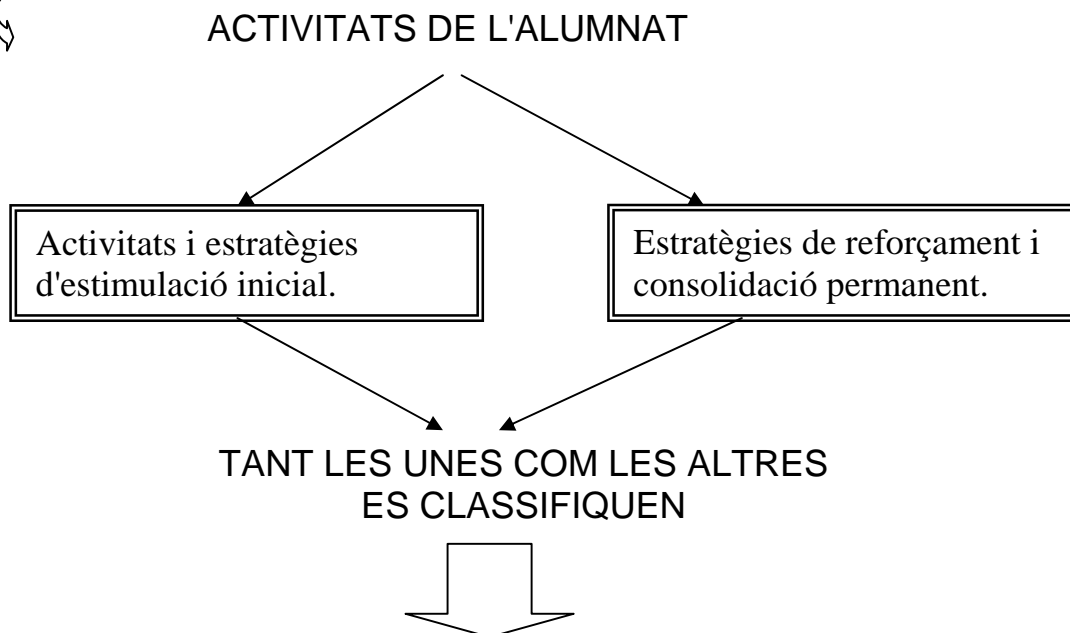
PLA DE FOMENT LECTOR ALS CENTRES:

OBJECTIUS DE L'ALUMNAT:

- Familiaritzar els xiquets i les xiquetes amb els llibres i amb la biblioteca del centre i de l'aula.
- Iniciar-los en el maneig de les tècniques bibliogràfiques elementals i en l'ús de la biblioteca.
- Aficionar l'alumnat a la lectura i crear situacions funcionals que la facen necessària.
- Crear hàbits de respecte i de cura envers els llibres i la biblioteca.
- Informar-los de les diferents possibilitats d'accés al llibre i a la lectura que es donen fora de l'àmbit escolar: biblioteca municipal, llibreries, fires del llibre, etc.
- Iniciar la necessitat de constitució i formació de la pròpia biblioteca personal.

PLA DE FOMENT LECTOR ALS CENTRES:

Segons el lloc on s'han de realitzar:

- Activitats en l'aula.
- Activitats en la sala-biblioteca del centre escolar.
- Activitats col·lectives de tot el centre.
- Activitats a realitzar fora de l'àmbit escolar.

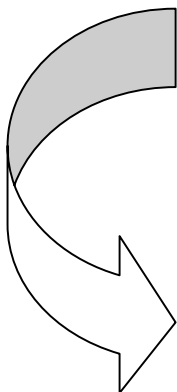
Segons el temps cronològic en què es realitzen en relació a l'acte lector:

- Activitats de motivació prèvies a la lectura.
- Activitats a realitzar durant la lectura.
- Activitats a realitzar després de la lectura.

Tant unes com les altres poden ser:

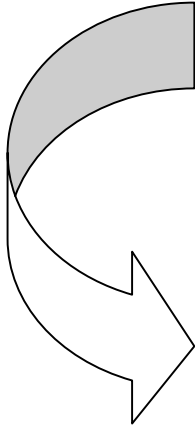
- individuals
- col·lectives
 - en equip o petit grup
 - en grup aula
 - en gran grup

ACTIVITATS DE MOTIVACIÓ PRÈVIES A LA LECTURA:

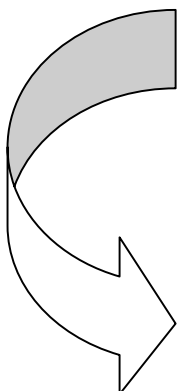
- Visitar una biblioteca pública.
- Organitzar i decorar la biblioteca d'aula.
- Elaborar o revisar les normes d'ús i de funcionament de la biblioteca d'aula.
- Estudi de les cobertes dels llibres de lectura (anterior i posterior).
- Lectura de ressenyes.
- Redacció de recomanacions lectores per al tauler de la biblioteca d'aula.
- Presentar llibres a la classe i a la resta dels companys del centre.
- Fer jocs d'endevinació amb gestos o amb paraules relacionades amb els llibres i els seus títols.
- Visitar una llibreria, una impremta, una exposició, etc.
- Elaborar recomanacions de lectures: lectures a la carta.
- Redacció d'una carta a un escriptor o escriptora per demanar informació sobre la seua obra literària i sobre alguns aspectes biogràfics importants.
- Programació i realització de l'hora setmanal del conte.
- Organització i celebració d'un dia o d'una setmana cultural al centre sobre el món de la lectura: 2 d'abril (dia internacional del llibre infantil) o 23 d'abril (dia internacional del llibre).
- Preparació i realització d'una visita col·lectiva a una fira del llibre que se celebri en el mateix poble o en una altra ciutat de la comarca o del país.
- Realització d'intercanvi de correspondència escolar entre l'alumnat de dos centres per tal de comentar i recomanar-se lectures.
- Assistència a la representació d'obres de teatre infantil per tal de potenciar la lectura de textos dramàtics.
- Confecció de murals poètics amb la reproducció d'aquelles poesies preferides.
- Estudi de les característiques principals d'un gènere o subgènere literari determinat i que suscita l'interès de l'alumnat.
- Projectió de pel·lícules basades en obres literàries.
- Convocatòria de campanyes de sensibilització: publicitat, eslògans, manifestos a favor de la lectura, confecció de punts de lectura, etc.
- ...

ACTIVITATS A REALITZAR DURANT LA LECTURA:

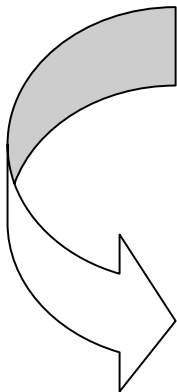
- L'hora de la biblioteca.
- Lectura en veu alta de fragments i comentaris sobre el contingut.
- Recitació de textos poètics.
- Dramatització de textos.
- Lectura col·lectiva d'un llibre.
- ...

ACTIVITATS A REALITZAR DESPRÉS DE LA LECTURA:

- La fitxa de lectura.
- Llibre fòrum. Organització i realització de debats provocats per la lectura d'un llibre determinat.
- Visita d'un escriptor o escriptora.
- Realització de jocs relacionats amb la temàtica i el contingut del llibre llegit: el telegrama misteriós, sopa de lletres, jeroglífics, buscar la paraula oculta, la perxa de les paraules, etc.
- Realització de jocs relacionats amb les il·lustracions: endevinar el personatge ocult, buscar diferències entre dues il·lustracions, etc.
- Il·lustració d'algun passatge determinat.
- Transformació en còmic d'alguna escena.
- Dramatització d'algun succés o escena del llibre.
- Realitzar un taller d'escriptura a partir de qualsevol fragment de l'obra llegida.
- Recerca d'informació en llibres i enciclopèdies sobre l'autor o l'autora d'un llibre, sobre el gènere utilitzat, la temàtica, etc. i realització en equip de murals, etc.
- Realització d'activitats artístiques relacionades amb la lectura del llibre: exposició de dibuixos sobre els personatges, disseny d'una nova portada, confecció d'una maqueta de la ciutat o paratge on es desenvolupa l'acció de la història, confecció de l'escenari i la decoració per a dramatitzar un text teatral llegit, realització d'un recital de poemes, etc.
- Decoració d'una estança del centre amb els personatges i els objectes apareguts en un llibre: el museu de les històries.
- Escriptura d'una carta individual o col·lectiva a un autor o autora per comunicar-li la nostra opinió sobre la lectura d'una obra seua.
- Invenció d'endevinalles sobre la trama de la història d'una obra llegida.
- Realització d'activitats de caràcter lúdic i festiu: excursió a la ciutat o poble real on esdevé l'acció del llibre llegit, organització d'una festa de disfresses relacionada amb el món dels personatges apareguts en una obra llegida, etc.
- ...

ESTRATÈGIES DE REFORÇAMENT I CONSOLIDACIÓ PERMANENT:

- Mantenir un contacte permanent i habitual amb els alumnes per tal d'esbrinar què estan llegint i saber-ne l'opinió.
- Compartir lectures amb l'alumnat.
- Valorar l'esforç i la tasca lectora de l'alumnat en els informes d'avaluació continua i en els de caràcter trimestral.
- Respectar les opinions que manifesten en relació a les lectures que realitzen.
- Fer molt de cas quan els alumnes porten un llibre a l'aula i mostrar-lo a la resta dels companys, ressaltar si l'han llegit pel seu compte i motivats exclusivament pel propi plaer.
- Suggestir lectures de llibres: és a dir, exercir en l'alumnat una espècie d'orientació sobre quines lectures són les adequades per a cada alumne segons les seues respectives tendències i gustos personals.
- Promoure i facilitar en l'aula l'intercanvi de dades informatives d'interès sobre possibles lectures entre l'alumnat.
- Destacar i comentar habitualment notícies de la premsa relacionades amb el món de la cultura i dels llibres: concessió de premis a escriptors, celebracions de fires de llibre, exposicions, articles d'opinió interessants, etc.
- Oferir una imatge de persona lectora davant l'alumnat a l'aula i fer-ho de manera freqüent: llegir a classe mentre els alumnes realitzen tasques habituals i que no requereixen l'atenció del mestre.
- Renovar i ampliar amb una certa freqüència la dotació dels llibres de la biblioteca d'aula.
- Visitar amb freqüència la biblioteca del centre i la biblioteca pública més pròxima.
- Etc.